

שלחן ערוך אורח חיים שמה, ז - איזהו רשות הרבים, רחובות ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים ואין להם חומה, ואפי' יש להם חומה אם הם מפולשים משער לשער (ואין דלתותיו נעולות בלילה) (טור) הוי רשות הרבים. ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים.

פסקי תשובות אורח חיים סימן שמה אות יא - חלק א

סעיף ז', שו"ע: איזהו רשות הרבים רחובות⁷³ ושווקים הרחבים ט"ז אמה ואינם מקורים וכו' הוי רשות הרבים, ויש אומרים שכל שאין ששים ריבוא⁷⁴ עוברים בו בכל יום אינו רשות הרבים. ונחלקו הפוסקים⁷⁵ האם הכרעת המחבר היא כשיטה זו, אף על פי שהביאה בלשון 'יש אומרים', ומדברי

⁷³. ונלמד מדגלי מדבר שהיו שם ששים ריבוא, ואם כי יחד עם הנשים וטף וערב רב היה הרבה יותר, מכל מקום ילפינן רק מהמנין המפורש בתורה, ובודאי שגם נשים וטף ונכרים בכלל מנין ס' ריבוא לענין לעשות רשוה"ר, עיין אשל אברהם בוטשאטש, שו"ת בית אפרים סי' כ"ו, שו"ת הר צבי ח"ב סי' י"ב, שו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סי' קנ"א, שו"ת אגרות משה ח"א סי' קל"ט, סי' שלחן מנחם ח"ב סי' קצ"ז, שו"ת מגדנות אליהו ח"ג סי' ע"ב.

⁷⁴. ויש לציין את דברי המשנ"ב (בסק"ז) בשם המג"א (סק"ה) שגם דרכים העוברים מעיר לעיר, הרחבים ט"ז אמה, דינם כרשות הרבים, ומסתבר שבזמנינו הכוונה רק שטח הכביש המכוסה באספלט, אבל בצידי הכביש שאין שם אספלט, דינו כיצידי רשות הרבים (כרמלית), כיון שאין נח ההילוך שם לרבים (עיין משנ"ב סי' שס"א סק"ו), ולפי זה אלו ההולכים בשבת על כביש בין עירוני, אם הוא כביש סואן שמצוי שיהיה ס' ריבוא בוקעין בו, יזהר שאם מצא חפץ בכיסו או מחזיק כובעו בידו או שאר בגד, אפילו מקפיד לא לילך עם החפץ בידו יותר מד' אמות, מכל מקום אם ירד מהכביש לצידי הכביש ולהיפך, נמצא מטלטל מכרמלית לרשות הרבים ומרשות הרבים לכרמלית (ועפ"י המבואר להלן יש מחמירים שדין הכביש כרשות הרבים גם כשאין ששים ריבוא בוקעין בו, ועיין להלן הערה 77).

⁷⁵. במג"א (סק"ז) "דעת רוב הפוסקים להקל, וכן פסק השו"ע בסי' ש"ג סעי' י"ח ובכמה דוכתי" וכו', וכן בט"ז (סק"ו) מאריך הרבה ומסיק להקל, ומסכים להלכה עם מה שמורגל בפי העולם שעכשיו אין לנו רשות הרבים מן התורה, וכן סתמו המג"א והט"ז בעשרות מקומות דאין לנו רשוה"ר גמורה, וכן בחיי אדם (כלל מ"ט סעי' י"ג) "דעת הרבה פוסקים דבזמן הזה אין לנו רשות הרבים" וכו', ובפמ"ג (מ"ז סק"ו וא"א ק"ז) דמדברי המחבר אין שום ראיה להחמיר, ואף על גב דהביא המקילין בשם 'יש אומרים', מכל מקום בדיעה הראשונה לא הזכיר בהדיא שאין צריך ס' ריבוא או שאסור אפילו אין ס' ריבוא, ואין זה בכלל כללי השו"ע דסתם ויש אומרים הלכה כסתם, ובשו"ע הרב (סעי' י"א וסי' ש"ג קונט"א סק"א וסי' ת"ד סעי' ב') נתפשט המנהג להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה, ואין למחות ביד המקילין שיש להם על מה שיסמוכו, וכן הוא להתירא בשו"ת חכם צבי סי' ה', ישועות יעקב הכא סק"ד, שו"ת שבות יעקב ח"ג סוס"י כ"ח, ומעיד בשם הרבה גדולים בני דורו ומדורות שלפניו שהיו מערבים בכמה עיירות גדולות, וביניהם האג ואמסטרדאם, וכ"פ בשו"ת בית אפרים סי' כ"ו, שו"ת בית שלמה סי' מ', שו"ת דברי מלכאל ח"ד סוס"י ג' שנהגו לערב כרכים גדולים, שו"ת האלף לך שלמה סי' קמ"ה, שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קס"ב, ועוד רבים, ומאידיך בברכי יוסף (סק"ב) פשיטא ליה שדעת המחבר לפסוק לחומרא, ומביא עוד פוסקים שס"ל כן, ועי"ש ובביה"ל (ד"ה שאין) בשם עוד כמה אחרונים לדחות דברי המג"א, דמש"כ בשו"ע סי' ש"ג סעי' י"ח דאין לנו

הרמ"א (בסימן שמ"ו סעי' ג') שכתב שכל רשויות (רחובות) שלנו הם כרמלית, משמע להדיא שהכריע כדיעה זו.

רשוה"ר היינו דשם מיירי לטלטל תכשיטי נשים ברשוה"ר, ואינו רק לימוד זכות, ובשו"ת שמחה לאיש (להגרי"ש אלישר זצ"ל, סי' ו') מהו הכרעת המחבר בזה, הדבר שנוי במחלוקת, ובשו"ת תורה לשמה סי' קי"ד הכרעת המחבר כפי שסתם כאן כהרמב"ם ודעימיה דא"צ סי' ריבוא, דלא כרש"י ודעימיה, וכן הכריע בשו"ת משכנות יעקב סי' קכ"א דרוב ראשונים סוברים לחומרא (הוזכר בביה"ל סי' שס"ד, וראה גם במשנ"ב סי' שני"ב סק"י וסי' שס"א סק"ו), ומיהו בשו"ת רבי עקיבא יוסף שלזינגר (ח"ב סי' רס"ו) מציין לבית יוסף סי' שכ"ה סעי' ב' דאין להו רשות הרבים דאורייתא, ומציין לכמה מגדולי הפוסקים הספרדים שהקילו בזה, כגון ערך השלחן הספרדי (סי' שמ"ה סק"ב) דגם דעת המחבר דליכא רשוה"ר בזמנינו, וכן בשו"ת אדמת קודש ח"ב סי' ב' ושו"ת שדה הארץ יו"ד סי' י', ובשו"ת מהריט"ץ סי' רנ"א שעשו עירוב בצפת בזמן הבית יוסף ולא פקפק בדבר (ראה גם להלן הערה 92 בשם האריז"ל, ובשו"ת אור לציון (ח"א סי' ל') מתחיל התשובה שדעת מרן המחבר להחמיר, ומאריך, ומסיק שלדעתו לענין דאורייתא יש להחמיר ולענין דרבנן יש להקל, ובפרט כשמצטרף עוד סניף, ובסוף דבריו מצדד להתירא בכ"ע כי אין רחובות מפולשים, ובשו"ת יביע אומר (ח"ט סי' ל"ג) מאריך ומסיק להיתר לטלטל ע"י עירוב כי הרבה סוברים שכן דעת מרן השו"ע.

ובענין הקושיא איך יתכן שגזרו חכמים ובטלו תקיעת שופר ולולב ומגילה כשחל בשבת גזירה שמא יעבירו, שכמעט אין מצוי רשות הרבים שס' ריבוא בוקעין בו (עיין ביה"ל הכא ד"ה שאין), כבר כתבו ליישב שהוא כעין נולד בספק דאורייתא ונתגלגל לדרבנן שאין להקל - עיין שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח, שו"ת קנין תורה ח"ד סי' מ', ובשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' קפ"ו) מיישב דמהרה יבנה ביהמ"ק ובירושלים יהיה רשוה"ר דאורייתא עם ס' ריבוא, ויאמרו אשתקד מי לא נטלנו (עיין גמרא ר"ה כ"ט א), ובשו"ת מהר"י אסאד (סי' פ"ז ד"ה ולי) עונה על קושיא זו באופן מחודש, דהא דאמרו שצריך ס' ריבוא בוקעין בו הוא דווקא לענין הוצאה מרשוה"ר לרשוה"ר ולהיפך, דילפינן מויכלא העם מהביא שהיה במשכן, ובעינן דומיא דהתם, משא"כ לענין טלטול ד' אמות ברשוה"ר שלא היה במשכן והלכה למשה מסיני הוא, דין הרחובות כרשוה"ר מן התורה גם בדליכא ס' ריבוא בוקעין בו, ובזה מיישב לשון חז"ל 'שמא יעבירו ד' אמות ברשוה"ר' ולא 'שמא יוציאנו מרשות לרשות', וכ"כ בס' עט סופר ח"ד כלל פ"ג פרט ה', ובשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ח סוס"י ב') כותב על חידוש זה דלא משמע כן בדברי הפוסקים, אך מ"מ חושש לדבריו (בסי' קכ"ו סוד"ה בדבר), ובסי' ילקוט הגרשוני (הכא) תמה בהחלט על דבריו ממשמעות מג"א ועו"פ, וראה גם בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קפ"ח, שו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סי' קנ"א, שו"ת בצל החכמה ח"ו סי' י"א, וע"ע להלן בהמשך הדברים בענין פוסקי זמנינו.